

Bakıdan İrəvana uzanan sülh qatarı

İqtisadi diplomatiya barışa və etimad quruculuğuna töhfə verə bilər

Azərbaycan və Ermənistən arasında sülh prosesinin dönməz xarakter alması regionda iqtisadi münasibətlərin bərpası və ticarət potensialının reallaşdırılması üçün fundamental zəmin formalasdırıb. Ötən il dekabrın 18-də Gürcüstan tranziti ilə 1200 ton neft məhsulunun ilk dəfə Bakıdan İrəvana çatdırılması ilə başlayan proses artıq daha genişməqyashlı mərhələyə qədəm qoyub.

2026-cı il yanvarın 9-da 1742 ton Aİ-95 markalı benzin və 956 ton dizel olmaqla, ümumilikdə 2 698 ton (ümmülikdə 48 vagon) yük Biləcəri stansiyasından Ermənistənə göndərilib. Ardinca yanvarın 11-də 979 ton Aİ-92 markalı avtomobil yanacağı yüksəlmiş 18 vagondan ibarət qatar Biləcəri stansiyasından Böyük Kəsik istiqamətinə göndərilib.

Ermənistənə Gürcüstan ərazisindən neftin tədarükü sülh prosesi çərçivəsində Bakının İrəvana ilk humanitar jesti deyil. Prezident İlham Əliyev ötən il oktyabrın 21-də Qazaxistanda səfərdə olarkən Azərbaycanın Ermənistənə yük tranziti ilə bağlı işgaldən bəri mövcud olan bütün məhdudiyyətləri aradan qaldırdığını bəyan etmişdi. Məhz bu tarixi açıqlamanın ardından 30 ildən sonra 6 noyabr 2025-ci ildə ilk dəfə olaraq Qazaxistandan ixrac olunan 1000 ton taxıl Azərbaycan ərazisindən keçməklə Ermənistənə daşınmışdı. Sonrakı mərhələdə Rusiyanın 8 vagondan ibarət qatarda 560 ton taxıl da ölkəmiz üzərindən Ermənistənə çatdırılmışdı.

Ermənistəninin iqtisadiyyat naziri Gevərş Papoyan 2025-ci ildə və 2026-cı ilin əvvəlində Azərbaycan vasitəsilə ölkəyə idxl olunan yüklerin həcmi ilə bağlı məlumat açıqlayıb. Papoyan sosial media hesabında bildirib ki, 2025-ci ildə Azərbaycan ərazisindən dəmir yolu ilə Ermənistənə ümmülikdə 6580 ton taxıl daşınıb. Bunun 1000 tonu Qazaxistən, 5580 tonu isə Rusiya mənşəlidir. Həmin dövrdə, həmçinin 1 210 ton Azərbaycan benzini Ermənistənə çatdırılıb: "2026-cı il yanvarın 8-nə olan məlumatla əsasən, Azərbaycan ərazisindən dəmir yolu ilə Ermənistənə 8485 ton Rusiya taxılı daxil olub, əlavə olaraq 4103 ton taxıl hazırda yoldadır. Eyni zamanda 7600 ton Azərbaycan neft məhsulu daşınma mərhələsindədir. Bunun 6100 tonu benzin, 1500 tonu isə dizel yanacağıdır". Papoyan əlavə edib ki, bu proseslərin fənnunda benzin və dizel yanacağının qiymətində əvvəlki aylı müqayisədə 1 litr üçün 80 drama

qədər ucuzlaşma gözlənilir: "Yaranmış şərait digər yanacaq satışı ilə məşğul olan şirkətləri də qiyəmətləri aşağı salmağa töşviq edir".

Yaxın günlərdə Rusiyadan Ermənistənə təxminən 1000 ton şəkər də idxl ediləcək. Ermənistən mediasının məlumatına əsasən, Rusiya şəkəri Azərbaycan üzərindən dəmir yolu vəsitsələ Ermənistənə göndərilecək.

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanın neft məhsullarının Ermənistənə ixracı sərf kommersiya xarakterlidir və benzin beynəlxalq bazar qiymətlərinə uyğun satılır. İdxal əməliyyatları iki ölkə arasındaki kommersiya razılaşmalarına uyğun olaraq Ermənistənə iki özəl şirkəti tərəfindən həyata keçirilir. Ermənistənən Baş naziri Nikol Paşinyan bunu təsdiqləyərək vurğulayıb ki, Ermənistən və Azərbaycan potensial ticarət üçün malların siyahısını mübadilə edir və öyrənirlər. Baş nazirin sözlərinə görə, bazar əvvəlcədən araşdırılıb və bu fürsəti siyasi aksiyaya çevirməyəcək iş adamlarına təklif verilib: "Biz belə bir imkanın olduğunu dedik. Hər iki tərəfdən şirkətlər, səhv etmirməsə, bizim tərəfimizdə iki şirkət var idi, əlaqə qurdular".

Azərbaycan yanacağının yerli iş adamlarına təklif edilməsi digər sahələr üçün də qapı açır. Bu strategiya göstərir ki, iqtisadi imkanlar zamanla erməni cəmiyyətində ideoloji qadağaları sıradan çıxaracaq və hər bir sahibkar regional resurslardan sərbəst yararlana biləcək. Ticarət mallarının siyahısının mübadilə edilməsi isə onu göstərir ki, növbəti mərhələdə tikinti materialları, kənd təsərrüfatı, elektrik enerjisi və digər sahələrdə də canlanma görə bilərik.

Bu fakt 2025-ci ilin avqustunda Vaşingtonda əldə edilmiş razılaşmaların və sülh müqaviləsi üzrə paraflanmış bəndlərin real həyatda necə səmərə verdiyini bariz şəkildə nümayiş etdirir. Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov ötən ilin yekunlarına dair keçirilən mətbuat konfransında demişdi ki, Ermənistənə Azərbaycan ərazisindən keçərək taxıl göndərilməsi, Ermənistən tərəfindən Azərbaycan neft məhsullarının satın alınması müsbət etimad quruculuğu proseslərindəndir. Nazirin sözlərinə görə, 2025-ci ildə regionda dayanıqlı və qalıcı sülhün bərpası üçün Azərbaycan-Ermənistən arasında münasibətlərin normallaşması rəsmi Bakının prioritətlərindən biri olub: "Azərbaycan və Ermənistən arasında etimad quruculuğu səyləri intensivləşib".

Sülh prosesinin dərinləşməsi Ermənistənən onilliklərdir davam edən iqtisadi blokadadan xilas olması anlamını daşıyır. Bu proses sıravi erməni vətəndaşına Azərbaycan və Türkiyə ilə düşmənçiliyin ötən 35 il ərzində ölkə iqtisadiyyatına vurduğu ağır zərbələri yenidən analiz etmək imkanı verir. Reallığın qəbul edilməsi Ermənistən cəmiyyətində tədricən revansist meyillərin zəifləməsi ilə nəticələnir.

Azərbaycanın həm hərbi, həm də diplomatik müstəvidə yürüdüyü ugurlu siyaset Ermənistən cəmiyyətini şovinist və revansist ideologiyalardan uzaqlaşdıraraq daha rasional, praqmatik mövqeyə sövq edir. Bu gün sülh Ermənistən üçün sadəcə siyasi seçim deyil, həm də bir iqtisadi qurtuluş vasitəsidir. Beləliklə, regional barış prosesi həm də Ermənistən cəmiyyətin islah olunmasına və regional reallıqlarla barışmasına xidmət edir.

Azərbaycandan Ermənistənə birbaşa dəmiryolu xətti ilə yanacaq daşınması, regionun köhnə nəqliyyat damarlarının yenidən canlanması deməkdir. Bu, sadəcə iki ölkə arasında mal mübadiləsi deyil, həm də Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) və digər regional kommunikasiyaların gələcək fəaliyyəti üçün "pilot layihə" rolunu oynayır. Dəmir yolu daşımaları avtomobil nəqliyyatı ilə müqayisədə daha böyük həcmli və ucuz başa gəldiyi üçün Ermənistən enerji xərclərini əhəmiyyətli dərəcədə azaldır. Ermənistən hakim "Vətəndaş Müqaviləsi" Partiyasından olan deputat Xaçatur Sukiasyan bildirib ki, Ermənistən yanacağın 80 faizini qonşularından alsa, ildə 80-100 milyon dollar qənaət edə bilər. Hakim komandanın üzvü Azərbaycandan neft tədarükünün Ermənistənən müstəqil seçimi olduğunu söyləyib: "Ermənistən son 30 il ərzində həmişə neft məhsullarını müxtəlif ölkələrdən idxl edib. Onilliklər boyu Ermənistən üçün nəqliyyat yolları bağlı olub və ölkə nəqliyyat xərclərinə böyük vəsait ödəyib".

Bəlliidir ki, Ermənistən əvvəller yanacaq idxlində tek bir menbədən asılı idi. Azərbaycanın bazara daxil olması İrəvan üçün iqtisadi manevr, rəqabəti qiymət və seçim imkanı yaradır. Ticarətin sərf kommersiya xarakteri daşıması, onun siyasi konyunkturadan asılılığını azaldır və uzunmüddətli biznes əlaqələri üçün zəmin formalaşdırır. Beynəlxalq münasibətlərdə "iqtisadi sülh" nəzəriyyəsinə görə, ticarət edən ölkələr bir-biri ilə müharibə etmək marağında olmurlar. Neft və taxıl kimi strateji məhsulların qarşılıqlı dövriyyəsi tərəflər arasında "ortaq mənfeət" sahəsi yaradır. Əlbəttə, uzunmüddətli düşmənlikdən sonra xalqlar və iş adamları arasında birbaşa təmasların yaranması ən çətin mərhələdir. Ticarət bu baryerləri qırın ən effektiv vasitədir. Rusiya taxılının Azərbaycan üzərindən Ermənistənə daşınması həm də "Şimal-Cənub" dəhlizinin və regional kommunikasiyaların işlək vəziyyətə göldiyini göstərir. Nəticə olaraq, Cənubi Qafqazın "təhlükəsizlik arxitekturası" ticarət vasitəsilə yenidən qurulur. Bu, Ermənistən üçün iqtisadi xilas yolu, Azərbaycan üçün isə öz nüfuzunu və regiondakı liderliyini iqtisadi güclə təsdiqləmək mekanizmidir. Azərbaycan regionda tekçə hərbi-siyasi deyil, həm də həlledici iqtisadi aktor olduğunu bir daha təsdiqləyir.

**Ismayıllı QOCAYEV,
"Azərbaycan"**